

KARYS

EINA SYKĮ SAVAITĖJE

Kaina: 3 mėn. 75 centai.
Atskiro numerio 5 centai

Adresas: Kaunas, Laisvės Alėja 12
Nr. «Karlo» Redakcija. Telef. 90 Nr.

45 (181) Nr.

Kaunas, 1922 m. lapkričio mėn. 9 diena.

IV metai.

Kariai, liaukimės miškus naikinę!

Oerbiemieji kariai! Nuo pat pradžios mūsų kariuomenės gyvavimo, Kaune, Šančiuose, A. Panemunej, Aleksote ir kitur labai tankiai matyti sekantis smerktinas apsiereiškimas.

Per Kalėdų, Velykų, Sekminių ir dalių šventes visos kariuomenės dalys stengiasi pasipuošti, t. y. puošia kareivines viduj ir iš lauko. Papuošalams daugiausiai sunaudoja jaunų medelių: žiemą eglaičių, o vasarą — berželių. Matant kaip vežama ir nešama tūkstančiai jaunų medelių trumpam tikrai laikui, širdį skauda pagalvojus, kokia skriauda daroma valdžiai ir visuomenei. Draugai kareiviai, tikrai pagalvokit: medis auga labai palengva, prigyja taip pat sunkiai, o jūs keiliom valandom šventės ar šiaip linksmybės išnaikinate tūkstančius jaunų medelių, iš ko naudos jokios, o nuostolių milijonai. Įsidėmėkit draugai, kad už jūsų to-

kius darbus, busianti Lietuvos karta negarbins jūsų, o keiks, už išnaikinimą miško. Draugai, gal nesuklysite pasakę jog — kurie kariai visokiems nereikalingiems papuošalams naikina jaunus medelius, yra Lietuvos vidujiniai priešai, o su priešais, kiekvieno kario pareiga kovoti. Draugai, kokį pavyzdį iš jūsų gali imti civiliai matydami kareivius taip darant? Žinokit, draugai, kad dabar jaunus medelius išnaikinus, mūsų vaikai ir anukai netiktai ką malkų, o ir trobų neturės iš ko statyti.

Todel dar kartą prašau, kariai, kurie turite blogą paprotį naikinti jaunus medelius, meskite tą pragaištingą darbą, nežiūrėkit ir nesakykit, kad kas valdžios tai galima naikinti, užteks ir t. t. Kareivio pareiga ir tikslas ginti kas valdžios, o ne naikinti.

Senas karys.

Mažiau kalbėkim.

Važiuojant traukiniu vienoje kupėje sėdėjome penki kareiviai, du civiliai ir viena panelė. Traukiniui pradėjus eiti, tarp mūsų prasidėjo pašnekės. Vienas pasirodė visų šnekiausias. Gyrėsi drąsumu, naršumu, daug žinojimu ir pasisakė esąs N. šaulių grupės instruktorius. Išplepėjo savo draugų, kokių tik žinojo, slapyvardžius, o savo net pakartotinai, kaip tikrai vadinasi ir kaip pasirašo. Paskiau išrodė šaulių gyvenimo trūkumus, darbus, žygius fronte ir t. t. Toks minimo instruktoriaus šnekumas ir atvirumas mane padarė nemalonaus įspūdžio.

Panašūs pasigyrimai garbės nedaro, ir nuo seno yra sakoma: kas daug kalba, mažai tedaro.

Jei ką naudingą nuveiki, tave įvertins visuomenė, be paties pasigyrimų. Geriau mažiau kalbėkime, bet daugiau dirbkime.

Rodos, daug kartų buvo rašyta, perspėta, kad reikia visur užlaikyti karinę paslaptį, nekalbėti prie žmonių to, kas liečia kariuomenės ir šaulių gyvenimą, jų paslaptį, kadangi iš visų pusių esame apsupti priešų šnipų, ir tuo mūsų šnekumu gali pasinaudoti mūsų priešai. Tad, draugai kareiviai ir šauliai, panašių šnekumų vengkime.

Ellinis kareivis.

A. Vokietaitis.

Tėvynė ir tauta.

(Tęsinys)

Tėvynė ir jos reikšmė žmogui.

Žmogus gimsta iš tėvų. Jau pirmose savo gyvenimo valandose kūdikis reikalingas motinos priežiūros ir tėvo globos; motina jį peni savo kūtimi, tėvas saugos nuo visokio pavojaus. Tėvų globojamas kūdikis auga ir dar nieko negalvodamas, nė žodžio dar neištardamas, jau reiškia prisirišimo prie tėvų; vėliau tas prisirišimas virsta sąmoninga tėvų meile.

O kas gi maitina suaugusį žmogų, iš kur jisai ima sau maistą, drabužį?

Suaugusį maitina gimtojo krašto gamtos vaisiai: gimtojo krašto augalai ir gyvuliai suteikia jam maistą, šaltiniai, upės, ežerai — gėrimą; be to, dar žmogus kvėpuoja savo krašto oru, gėrisi jo gamtos grožybėmis kaip kūdikis prie tėvo, taip suaugęs prie gimtojo krašto prisiriša su visiu negalvodamas. Taigi išeina, kad žmogui tėvynė yra tai gimtoji žemė, kur jis gimė, augo, kur jo tėvai ir tėvų tėvai taipat gimė ir augo.

Pastebėta, kad vaikai dažniausiai yra panašūs į savo tėvus. Ir ne vien iš veido tas panašumas pasireiškia, bet ir savo būdu, charakteriu, palinkimais vaikui tai tėvų, tai motinų paseka.

O gimtoji žemė ar turi žmogui intakos jo kūno struktūros, jo dvasios, sielos sutvarkymo atžvilgiu?

Taip; gimtojo krašto reikšmė kūno ūgiui, pavidalui atskirų organų struktūrai yra labai žymi. Labai šiltų, arba labai šaltų kraštų gyventojai tiek skiriasi nuo mūsų, kad pirmą kartą tuos žmones pamatę, mes labai stebimės jų išvaizda. Taip antai Afrikoje gyvena žmonės su visiu juodi, — juos muriniais, arba juododžiais vadina. Be to, dar jie nuo mūsų žymiai skiriasi ir savo galvos, savo veido pavidalu. Amerikos senovės gyventojai yra raudonos odos žmonės, o Azijos vėl — geltonos.

Kai kurių kraštų gyventojai pasižymi savo nepaprastai mažu ūgiu, pavyz., Pietų Afrikos gyventojai bušmenai, siekia aukščio daugiausia 1,44 metrų.

Mokslininkų tvirtinimu vietos oras, jo spaudimas, oro drėgnumas ar sausumas, žemės paviršiaus pavidalas, saulės spindulių gausumas, — visa tai daro žmogui intakos, ir žmonių kartos, ilgus amžius vienoje vietoje begyvendamos, įgyja tam tikro savo kūno sutvarkymo, geriausiai vietos sąlygoms atitinkančio. Taip, pavyzdžiui, mes lietuviai, tūkstančius metų gyvendami šiame krašte, arti jūros turtingame ežerais, upėmis pelkėmis, dažniausiai alsuojam drėgnu oru, tat ir mūsų kvėpavimo organai šiek tiek skiriasi nuo tų pat ornanų žmonių, kurie gyvena toli nuo jūros sausuose tyruose, ar aukštuose kalnuose. Mūsų nosies šnervės kiek platesnės, negu žmonių sauso klimato gyvenamose vietose. Net mūsų balsas nėra

tiek stiprus, kaip, pavyz., Vidurinės Azijos tyrų gyventojų kirkizų, kurie vienas kitą mato už keleto varstų, o pradeda kalbėtis gal už pusvaisčio nuo vienas kito, žinoma, dėl šios priežasties ir balsas išsivystė stipresnis. Mes, o ypač mūsų protėviai, gyvendami miškais apaugusiame krašte, vienas kitą tik arti suėję pamatydavo, tat išto balsiai kalbėti nebuvo progos, o arti suėję kalbėjo paprastu tyliu balsu.

Ir nevien kūno sutvarkymo atžvilgiu, bet ir sąvokomis dvasios srityje įvairių kraštų žmonės gerokai vieni nuo kitų skiriasi. Jeigu, pavyzdžiui, mes pikta dvasią, velnią įsivaizduojam juodu, tai Afrikos gyventojai, patys būdami juodi, tą patį velnią taria baltu esantį. Žmonių būdas, charakterius taipgi nevienodas. Šiltesnių kraštų žmonės yra smarkesnio, griežtesnio temperamento, greičiau supyksta, bet greit ir atsileidžia; o šaltesnių šalių gyventojai ne taip greitai savo jausmus reiškia, ilgiau galvoja, bet apgalvotą darbą atlieka su didele ištverme.

Mums lietuviams prikišama, kad mes esame tylūs, susitikę svetimą žmogų negreit pradėdam kalbėti, rodos, juo nepasitikim. Jeigu šios mūsų būdo ypatybės dažniau pasireiškia ir puola akin, tat jos atsirado ir mums prigijo dėl tam tikrų gyvenimo sąlygų. Gilioje senovėje mūsų bočiai atskiromis šeimynomis tarp miškų gyvendami, laisvi ir nepriklausomi, tačiau viens kitam buvo lig kaip ir svetimi. Susitikę kur nors miške bemedžiodami atskirų šeimynų ar atskirų giminių žmonės, sueidavo vienas kitu nepasitikėdami, ir, rodos, kiekvienas jų galvojo: kas geriau, — ar man pirmiau pulti, ar laukti, kol mane puls? Ir šitaip ne vien lietuviai gyveno. Ir kitos tautos gyveno tokį pat laiką, kai vienas kitu nepasitikėdavo, kai viens kitam buvo priešas. Tik tai kitų tautų gyvenimas laimingiau susitvarkė, jos anksčiau susijungė į atskiras tėvynes ir pradėjo gyventi ramesnį, gražesnį gyvenimą, ir tie jų senovės nuožmumo įpročiai sušvelnėjo. O lietuviai, savo kaimynų vokiečių, lenkų, rusų puolami, taipgi susijungė į vieną bendrą tėvynę, kad sekmingiau tuos puolimus atremti; prasidėjo pikta kova, beveik nuolatinis, keletą šimtų metų besitiesiantis karas už tėvynės laisvę ir nepriklausomybę, už gimtąją kalbą, ekonominę gerovę, už mūsų dvasios turtus. Tą kova, su didesnėmis ar mažesnėmis pertraukomis tebesitęsia ir iki šiai dienai. Tat nenuostabu, kad lietuvis ir nūnai reiškia svetimam žmogui nepasitikėjimo, nesiskubina pasisakyti savo mintis, nes nežino, ar priešas ar draugas su juo turi reikalo.

Kadangi žmogaus kūno ir sielos ypatybės ankštai yra susijusios su gimtojo krašto ypatybėmis, tat aišku, kad žmogus geriausiai jaučiasi tik savo gimtamjame krašte, tik savo tėvynėje. Tačiau pasitaiko ir tokių žmonių, kurie sako:—ten mano tėvynė, kur man gera. Bet ir ekonominiam gyvenimui sutvarkyti gimtasis kraštas žmogui geriausiai linka.

K. Dineika

Pamirštas kariuomenės gydytoju darbas.

Natura sanat, medicus curat.

Be sargančių karių gydymo, kariuomenės gydytojų svarbiausia pareiga — apsaugoti nuo pavojingų sveikatos ir stengtis perspėti visokias nuo blogų gyvenimo sąlygų paeinančias ligas. Sanitarijos statybas reikalauja, kad kareivio sveikatos stovis būtų tikrai namas ne mažiau vieno karto į mėnesį, o reikala

esant ir dažniau. Iš kalbamojo statuto betgi nematyti, kad kariuom. gydytojų prievolė būtų akylai sekti ir karių fizinį lavinimą, ypač tas priemones, kurios panaudojamos kūno kultūrai, dėstis mokymas ir jų higiena. Todel dalinai ir suprantama, kad esamos mūsų kariuomenėje fizinio lavinimo sistemos pakeitimas išėjo ne iš sanitarijos, kaip reikėjo, bet iš Karo Mokslo Skyriaus. Toks gydytojų šalinimas nuo karių fizinio lavinimo, kaip vengėčio tiesioginio ligas ir nusilpnėjimus perspėjančio veiksnio, yra labiau negu apgailėtinas.

Mūsų gydytojų įdomavimas karių fiziniu lavinimu įrodo jau ir tas faktas, kad lig šiol nepasirūpinta įvesti fizinio kareivių sudėjimo, išsivystymo ir mitrumo įvertinimui taisyklės, ir kas svarbiausia, tie svarbūs tyrimai veik ne žinomi nė vienoj dalyj nedaromi.

— Tai yra svarbus, bet gi pamirštas, arba, tikriau pasakius, nebojamas klausimas. Jei jau dalies gydytojas nenustato fizinio karių lavinimo ribų, vaduodamas fiziologija ir mankštymų higiena, tai jau nedovanotinas apsilaidymas nedaryti ir neužfiksuoti karių sudėjimo, išsivystymo ir mitrumo tyrimus. Jau jei bendra „sanitarinė statistika ir per ją surandamas dėtingumas bei empiriniai įstatai yra visuomeniniai — higieninių priemonių pamatas“ (Erisman), tai kalbamų antropometrinių matavimų būtinumas ir svarbumas yra visai įmanomas praktikiniam karių fizinio lavinimo darbe. Jei lig šiol gimnastikos instruktorius karininkas neturėjo veik jokių ryšių su gydytoju nustatant tokį ar kitokį karių fizinio lavinimo būdą, tai toks stovis jau nebepakenčiamas ir reikia tikėtis, kad dalių gydytojai aktingai stos į darbą, o sanitarijos skyrius jų darbą parems parūpindamas atitinkamos literatūros ir blankų. *)

*) Tais klausimais randame. 1) Unser Körper. Handbuch der Anatomie, Physiologie und Hygiene der Leibesübungen von F. A. Schmidt. 620 psl., 1920. 2) V. V. Gorinevskij „Rukovodstvo k obsledovaniju fizičeskago razvitija“ učaščihsia“ ir d. k. K. D.

Racionalus mūsų karių fizinis lavinimas nebegalimas be gydytojo kontrolės ir pagalbos. Einant „sakyimu Kariuomenei 153 Nr.“ metodikos atžvilgiu praktikuotina dalyse darbai grupėmis, kurios sudaromos

vaduojantis gydytojo padarytais antropometriniais ir kitais matavimais. Sulig galimybės sudaromos grupės: 1) silpnesniems, 2) vidutiniams ir 3) stipresniems. Kalbamas grupes negi sudarysi neturėdamas tikslių žinių apie kareivio ūgį, svorį, krūtinės ląstelės apimtį kvėpuojant ir iškvėpuojant orą, apie liemens apimtį ir kai kuriuos matavimų santykiavimus. Įvertinimas, žinoma, nebus pilnas, jeigu jis neparemtas viso kūno ir jo vidurinių organų stovio bandomojo tyrimo dujiniais, kuriuos labai svarbu ir klasifikuoti. Be tiesioginės šitų žinių reikšmės praktikos darbe, ilgainiui susidarytų ir bendros lietuvių normalaus išsivystymo normos, kurios, žinoma, tegalima būtų nustatyti palyginant jas su klasinio kūno sudėjimo proporcijos normomis. Tuo būdu ir fizinio lavinimo sistemos pritaikymas lietuvių tautai būtų visai ir gana greit įvykdintas dalykas.

Bet karių sudėjimo ir sveikatos įvertinimas turi būti lydimas ir gydytojų, kaip jau minėjau, aktingu prisidėjimu prie praktikinio karių fizinio lavinimo! Be suskirstymo į grupes, gydytojams reikėtų dar rūpintis atskirų kūno defektų konstatavimu ir jų atitaisymu. Tuo atveju naudojamas dalinai gydymo, o dalinai aktinga švedų pedagogine gimnastika, bet ir bendrai imant, gydytojai galėtų ir turėtų nustatyti ir individualios gimnastikos pobūdį.

Sanitarijos statutas numato, kad gydytojas turi skaityti paskaitas mokomosios komandos kareiviams. Būtų labai geistina, kad ir visiem dalies kariam būtų aiškinama bent asmens higiena. Pravartėtų ir socialinė higiena, kuri bent praplėstų karių akiratį ir paskatintų jausti atsakomybę prieš visuomenę, kuriai yra reikalingi stiprūs ir sveiki nariai. Reikėtų, nė kiek netrunkant, išleisti privalomųjų asmenų higienos taisyklių aprašymą, imant pavyzdį kad ir iš prancūzų „La Revue d'infanterie“, 1922 m., 352 Nr.). Neįgai galima trukti ir su mankštymų higienos vadovėliu.

Visa tai yra eiliniai pamiršto gydytojų klausimo darbai. Fizinis karių auklėjimas naujais racionaliais kadais (žiūr. „Kario“ 44 Nr.) nustato naujus reikalavimus ir be gydytojo sandarbininkavimo su gimnastikos instruktoriais karininkais yra negalimas dalykas. Medicus naturae minister, non magister.

Kitų šalių kariuomenės.

Jugo Slaviai.

Jugo Slavių ginkluotos jėgos dar yra reorganizacijos periode, kuri ne visai dar pabaigta.

Visa šalis padalyta į keturias karo apygardas, būtent: Novisado, Sarajevo, Uskiubo ir Zegabrijos; kiekvienoj apygardoj yra nuo 3 iki 5 pėstininkų divizijų.

Pėstininkų divizija susideda iš 3 pulkų, beto, yra dar viena gvardijos pėstininkų divizija iš 4 pulkų po 3 batalionus kiekviename ir 1 gvardijos kavalerijos pulkas iš 4 eskadronų.

Armijos kavalerija susideda iš 2 kavalerijos divizijų, kiekvienoj divizijoje po 2 brigadi, brigadoj po 2 pulkų; be to, dar 1 kavalerijos brigada ypatingiems reikalams.

Viso 48 pėstininkų pulkai, pulke 3 batalionai, batalione 3 pėstininkų ir 1 kulkosvaidininkų kuopos. Kavalerijos pulke 4 eskadronai, po 100 arklių kiekviename.

Lauko artilerijoje 16 artilerijos pulkų, po vieną pulką kiekvienai artilerijos divizijai. Artilerijos pulke yra 3 grupės; kiekvienoj grupėj trys 4 patrankų baterijos. Paskiau yra dar 16 kalnų artilerijos grupių, po 3 baterijas kiekvienoj tokioj grupėj; šios grupės taipgi išdalytos po vieną kiekvienai pėstininkų divizijai. Be to, dar yra 4 raitosios artilerijos grupės, po vieną grupę kiekvienai karo apygardai.

Inžinėrijos kariuomenė susideda iš 4 pulkų, po vieną pulką kiekvienai karo apygardai; kiekviename vienas batalionas sapierų, pionierų, gelžkelininkų ir telegrafininkų.

Oro laivyno kariuomenė dabar yra formacijos periode; oro laivyno aparatai įvairusių sistemų užsienio išdirbimo; Novsado mieste yra aviacijos mokykla.

Būtinasis tarnybos laikas taikos metu nuo 21 iki 45 metų, o karo metu — nuo 18 iki 50 metų.

Karininkų kadrai parengti yra šios karo mokyklos:

1. Pėstininkų mokykla Bielgrade su 2 metų kursu,
2. Kavalerijos mokykla Morburgo mieste su 3 metų kursu,
3. Artilerijos mokykla Krugnevace — su 3 metų kursu.
4. Inžinerijos mokykla Lubiane — su 3 metų kursu.

Be to, Bielgrade aukštoji karo mokslo įstaiga, kurioje rengia visoms ginklo rūšims kapitonus ir majorus.

Puskarininkams rengti yra sekančis 6 mėnesių kurso mokyklos:

2	mokyklos žandarmerijai,
2	" kavalerijai,
4	" pėstininkams,
2	" artilerininkams.
2	" inžinerijos kariuomenėi.

J. Betcheris.

Nauja kariuomenės organizacija Danijoje.

Danijos reichstogas paruošė kariuomenės reorganizacijos projektą, šių 1922 metų rugpjūčio mėn. 7 dieną tą projektą pasirašė karalius ir nū jis turi įstatymo galios. Šiuo įstatymu priimtoji Danijos karo jėgų reforma yra kompromisas tarp dešiniųjų ir centro (kairioji valstiečių partija) partijų.

Reformos esmė aiškia matosi iš žemiau paduotųjų tabelių, kuriose matosi skirtumas tarp senosios 1909 metų ir naujosios 1922 metų organizacijos:

	1909 metai			1922 metai		
	Linijos	rezervo	viso	Linijos	rezervo	viso
Pėstininkų pulkų	15	—	15	8	3 ^{*)}	11
Pėstininkų kuopų	124	84	208	36	104	140
Kulkosvaidininkų kuopų	—	—	—	9	3	12
Kavalerijos pulkų	4	—	4	3	—	3
Eskadronų	12	4	16	6	3	9
Artilerijos pulkų	2	—	2	3	—	3
Baterijų	20	—	20	18	27	45
Patrankų	80	—	80	—	180	180

Puskarininkams rengti iš pėstininkų išrenkama 9%, iš artilerijos — 8%, iš bendro sąstato ir sulaiškoma 12 mėnesių tarnyboj ilgiau. Kavalerijoj tam tikslui sulaiškoma tarnyboj 10% viso sąstato 75 dienoms ilgiau.

Be to, sulaiškoma tarnyboje iš bendro sąstato nuo 90 iki 125 dienų 23% pėstininkų ir 19% kavalerijos.

Kasmet šaukiama 9.300 naujokų, kurių 1.500 mokoma tik 2 mėnesių laikotarpy. Pastaraisiais metais šaukiamųjų atlikti karo tarnybos prievolę kontingentas nesiekė aukščiau 7.000—8.000 vyrų.

Kariuomenės dalių skaičius, kaip matoma iš pirmosios tabelės, žymiai sumažintas, bet tas sumaži-

nimas išlyginama ir dar persveriamą kariuomenės perginklavimu naujomis kautynių priemonėmis, ypačingai artilerija ir oro laivynu. Todėl kaunamosios Danijos kariuomenės jėgos, sulyginant su pastaraisiais metais, žymiai sustiprėjo, neatsižvelgiant į tai, kad kariuomenės dalių kiekybė pėstininkuose ir kavalerijoj sumažinta.

Mokymo laikas.

	1909 metai		1922 metai	
	1909 metai	1922 metai	1909 metai	1922 metai
Pėstininkai	165 dienos. 2 susirinkimai mokymai kartoti po 25 dienas, 1 susirinkimas mokymui kartoti 6 dienoms.	150 dienų. 2 susirinkimai mokymui kartoti po 28 dienas.		
Kavalerija	200 dienų. 2 susirinkimai mokymui kartoti po 25 dienas.	425 dienos. 2 susirinkimai mokymui kartoti po 28 dienas.		
Artilerija	280—365 dienos. 1 susirinkimas mokymui kartoti 25 dienoms, 1 susirinkimas mokymui kartoti 14 dienų.	915 dienų. 1 susirinkimas mokymui kartoti 28 dienoms, 1 susirinkimas mokymui kartoti 14 dienų.		

J. Betcheris.

Nuodingųjų dujų dirbimas Amerikos Jungtinėse Valstybėse.

Kaip jau žinoma, V. Vašingtono konferencijos straipsnis draudžia būsimuose karuose nuodingųjų dujų vartojimą. Bet tuo tarpu didžiausioji nuodingosioms dujoms dirbti įstaiga yra Amerikoj, Edžvudo (Edgawood) mieste.

Visos laike didžiojo karo ten pastatytos dirbtuvės užima 10.000 akrų (apie 3.700 dešimt.) žemės plotą

^{*)} Be to, yra dar du mokomieji batalionai landšturmo žmonėms rengti.

įsiduodančiame į Chesapeake įlanką pusiasaliu, Marylando valstybėje netoli Vašingtono; ligi čia pravestas gelžkelis ir yra gana patogus uostas garlaiviams.

Specialė chemijos kariuomenė Amerikoj jau laike Vašingtono konferencijos turėjo 200 karininkų, 90.000 kareivių, 100 chemijos specialistų ir 1.500 darbininkų. Šios specialės rinktinės organizacija tokia, kad atakai ir apsigynimui (pritaikinimo apsaugojančių nuo dujų priemonių) yra skyriai, kurių darbuotė nukreipta viena

prieš kfta, tuo būdu kiekvienas dujų dirbimo progresas čia randa pasipriešinimo lyty apsaugojamųjų priemonių, kurias rengia priešingoji pusė.

Naujų apsaugos priemonių mėginimai daromi germeiškaai uždarytuose trobesluose; randama žmonių, kurie, žinoma savo noru, už tam tikrą atlyginimą, tuose trobesluose patys mėgina dujų veikimą, iš oro juos kontroliuoja pro tam tikrus stiklo langelius sienose; pro tuos langelius jie praneša, kaip pradeda dujų veikimą jausti.

Be vieno tik preparato, šlaip visų nuodingųjų dujų dirbimo pamate yra chloras, kuris gaminamas ir laikomas dideliuose geležies arba plieno induose, pagamintuose visokiems nuodingųjų dujų rūšims laikyti. Iš daugybės dirbamųjų dujų visų geriausiai veikia fosgenas (phosgen); kitos vėl dujos, kurios lengvai persisunkia pro drabužius, net ir odos, stipriai nutvilko žmogaus odą; bet daug stipriau tvilko (degina) dujos, vadinamos levisitas, kurios gaunasi iš mišinio acetileno su mišjako bei chloroido tirpiniu. Sako, kad šitos dujos liuosai persisunkia pro visokias apsigynimo kaukes, ir jų aukai ne tik visas kūno paviršius nutvilkomas (nudeginamas), bet ir viduriai, k. a. plaučiai. Šitos dujos skleidžiasi labai palengva, bet užtat ilgai pasilieka veikti. Jeigu šių dujų numesti iš oro laivyno į tankiai apgyventą miestą, tai iš gyventojų tarpo būtų begalės aukų.

Dartės Jungtinių Valstybių fabrikuose dirbamos mestl iš aeroplanų bombos ligi 2.200 kilogramų sunkumo (laikė didžiojo karo sunkiausios bombos svėrė tik 1000 kil.); jos pripildytos sprogstamosios medžiagos, vadinamos trinitrotuluoliu arba atsakančia jaf nuodingųjų dujų kiekybe; visa tai turėtų daryti siaubo įspūdžio. Dabarties aeroplanai gali paimti ketetą tokių bombų. Maždaug tas pat daroma kaslink nuodingųjų dujų ir kitose Antantos valstybėse.

Kadangi pasirašius Vašingtono konferencijos protokolą apie Amerikos Jungtinių Valstybių nusiginklavimą, nebuvo galima bedirbti nuodingųjų dujų tokioj

pat kiekybė, kai buvo duotas karo ministerio oficiali parėdymas: sustoti nuodingąsias dujas dirbti Amerikos kariuomenei, „kiek tas jų dirbimas nereikalingas mėginimams ir visokiems eksperimentams“.

Kariuomenės mokymas vicokių chemijos karo priemonių pritaikinimo (dūmų ir padegamųjų bombų, nuodingųjų dujų, apsaugos nuo nuodingųjų dujų priemonių t. ir t.) lieka tas pats.

Visa šio oficialio Amerikos Karo Ministerio parėdymo esmė — pasakyme: „kiek tai jų (nuodingųjų dujų) dirbimas nereikalingas mėginimams ir eksperimentams“. Praktikoje, vadinasi, gaunama sekanti padėtis: nuodingųjų dujų didelėmis masėmis taikos laiku dirbimas užgintas, bet visos dirbtuvės, įmonės joms dirbti — pasilieka, tyrimai ir mėginimai tęsiasi ir, iš tikus karui, nuo pirmos jo dienos galima be kliučių pradėti nuodingųjų dujų fabrikaciją dideliame maštabe. To viso patvirtinimui yra du faktai.

Amerikos Senatas nusprendė reikalams „Chemical Warfare Service“ t. y. kariuomenės chemijos fabriku 1922/23 metams paskirti 100.000 dolerių daugiau, negu pernai.

Be to, žinomas savo atvirumu kituose atsitikimuose Amerikos admirolas Sims, pasak laikraščio „New York World“, viename privatiame pasikalbėjime tiesiog pasakęs: „Jeigu kas paskelbtų mums karą, tai, žinoma, mes kariausime nuodingomis dujomis, ir nereiks ilgai klausinėti, kaip, kodėl, kurlam tikslui.“

Visai savo turiniu panašų pranešimą Anglijos parlamente padarė Ministeris Pirmininkas Lloyd George atsakydamas į paklausimą, kaip stovi nuodingųjų dujų reikalai Anglijos kariuomenėje. Visai tokios pat nuomonės laikosi ir kitos didžiosios valstybės, nors ir ne taip atvirai pasisako, geriau nutyli šiuo klausimu. Mažosios valstybės eina tuo pat keliu. Tos, kurios pačios nuodingųjų dujų nedarba, gauna jų nuo savo urtingų globėjų.

J. Betcherle

Mussolini.

Fašistų vadas ir dabartinis Italų diktatorius Benito Mussolini gimė Romagna apskrity 1881 m. Jo tėvas buvo paprastu darbininku ir priklausė kovojančių socialistų partijai. Benito irgi buvo paprastu darbininku. Besimokinant Italijoje ir Šveicarijoje įgijo mokslo. Visą laiką domėjosi socialistų judėjimu ir būdamas dar visai jaunu, buvo paskirtas svarbiausio socialistų laikraščio „Avanti“ redaktorium. Kilus didžiajam karui, jo nuomonė staiga pasikeitė. Nesutikdamas su socialistų partijos neutraline politika išstoja iš partijos, ima leisti savo laikraštį „Popolo d'Italia“ vesdamas propagandą, kad Italija irgi stotų karan-

1915 m. įstoja paprastu kareiviu Bezraglieri pulkan Fronte tapo sužeistas; gryžo toliau redaguoti savo laikraštį ir kovoti su socialistais.

Italuose prasidėjus bolševizmui, Mussolini pradėjo organizuoti fašistus ir kovot su socialistais. Dabar organizacijoje turima 400.000 narių.

Mussolini nuolat ragino kurti Italijoje agrarinę demokratiją, pamatuotą smulkiomis žemės nuosavybėmis. Stengėsi padaryt valstybės išlaidų ekonomiją, be to, jis prieštaravo, kad valstybė monopolizuotų geležkelius, pašta telegrafą ir druskos bei tabako pramonę. Užsienio politikoj, griežtai nusistatęs prieš anglius.

Geležinkelių atsiradimas.

Geležinkeliai plačiu tinklu išraižė viso pasaulio žemynus. Jais bėga greitieji keleivių ir sunkūs prekių traukiniai. Traukiniai dabar važiuoja ne vien atskirų valstybių ribose, bet perkerta visą eilę valstybių; sudaro, taip vadinama, tarplautinį susisiekimą. Atsiradus geležinkeliams, tarplautinė prekyba pasiekė aukščiausio laipsnio, išaugo tarplautinis pašto siuntinėjimas.

Geležinkeliai turi didžiausios strateginės reikšmės. Del ko kiekviena valstybė, tiesdama geležinkelius, stengiasi jų tinklą pritaikinti karo reikalams. Tik dėka gerai išvystytam susisiekimui geležinkeliais pradžioje didžiojo karo milžiniškos kariuomenės tapo skubiai sumobilizuotos ir ištiestos pasieniuose. Karui einant, ištisos armijos buvo permetamos ir vieno fronto į kitą. Kariuomenėse yra sudarytos atskiros geležinkelių dalys, geležinkelių batalionai, kurie tiesia ir aptaruoja geležinkelius karo reikalams.

Mokslas ir juo paremta technika milžiniškais žingsniais žengia pirmyn. Bet dar taip neseniai, nėra 100 metų, kaip atsirado pirmieji geležinkeliai. Jų pradžia buvo sunki. Iš karto garvežimis buvo netobūlas, ir jis sunkiai rungėsi su arklių traukiamąja jėga; visuomenė žiūrėjo neištikimai į geležinkelių tiesimą.

Dar pradžioje praeito šimtmečio Europoje sausuma važiuodavo grunto keliais, plentais ir burinių laivų pagalba — perkasais. Keleiviai ankštuose diližanuose traukėsi šimtus kilometrų.

Jau XVII šimtmety buvo mėginta pritaikinti gamtos pajėgas važiavimui sausuma. Tai buvo laikotarpis įvairių, dažnai fantastingų išradimų. Dirbta tryškės (fontanai), laikrodžiai su muzika ir su iššokančiomis kas valandą stovylomis, mėginta įgyvendinti „perpetuum mobile“ (amžinai judomoji mašina). Tuo laiku atsiranda savarankiai judamieji pabūklai: „naudingos bekojams ir podagrikams“ kedės, išgražinti autovežimai ir pan. Tame pat XVII šimt. žymus Holandų matematikas Stavinus'as sumanė vežimą su stiebu ir burėmis, kuris judėjo vėjo pagalba. Taigi jis jau naudojo gamtos pajėgą važiavimui.

Jo kelionė atlikta šituo „Haagos stebukladariu“, kaip tuomet Stavinuso vežimą vadino, nustebino kultūrinį pasaulį. „Jei kas nors pamatytų, — rašė vienas iš šitos kelionės dalykų, — kaip šitas vežimas vežamas ne arkliais, bet žmogaus sumanumu, tikrai pamanytų, kad tai velnio išradimas“. Pagaliau Anglijoje, kur Uattas išrado garo mašiną, XVIII šimt. daromos pastangos padirbti vežimą, garo jėga vežamą. Tojo šimtmečio gale Londone tūlą laiką buvo vartojami garo vežimai keturiais ratais: vežėjas kūrendavo ugnį ir jis pats valdydavo vežimą, pasukdamas kur reikia. Naujas garo vežimas buvo ne kas kitas, kaip paprastas vežimas, ant kurio pastatė Uatto išrastą garo mašiną. Tačiau nelygūs keliai sudarė jam kliūtis: trūkdė važiuoti, trankydavo vežimą ir gadino patį mašinos mechanizmą, kuris negalėjo išlaikyti smarkesnių kratymų. Paaikškėjo, kad paprastais keliais važiuoti tie vežimai netinka, ir arkliams nėra ko bijoti jų konkurencijos:

Padėtis pakitėjo, kai prie garo pajėgos buvo pritaikintas bėgių kelias. Ši idėja buvo žinoma seniau. Garo kasyklose jau XVI šimt. buvo vartojami mediniai bėgiai rūdis vežti iš kasyklų į fabriką. Medinius bėgius apmušdavo metalinėmis plokštelėmis, kurias, joms susivartojus, pakeisdavo. Anglijos kasyklose XVII šimt. 60-se metuose bėgius pradėjo dirbti iš

geležies. Tokiais bėgiais krovinius veždavo možose, vagonetėse, įkinkius arklius. Mėginta arklius pakeisti gamtos pajėga, bet tai ilgai nenusisėkdavo. Mokslininkai savo kabinetuose rimtai skaičiuodavo, kad dėl mažos trinties geležiniai ratai ant geležinių bėgių sukis vietoje apie savo ašį, ypač važiuojant įkalnėn.

Tik anglas Stefenonas 1812 m. tikrenybėję įrodė, kad ratai ant vietos nesisuka... Jis išrado garvežinį ir paleido Njukestlio anglių kasyklose. Garvežimis ne tik pats ėjo, bet dar galėjo traukti 8 vagonus, prikrautus 30 tonų¹⁾ krovinio, greitumu 6 kilometrai į valandą. Anksčiau buvo dirbinami garo vežimai, kurie buvo panšūs į paprastus vežimus arba fajetonus vežamus arkliais. Oi Stefenonas visai atskyrė mašiną nuo krovinio, padaręs savarankų garvežinį. Tačiau dar ir vėliau buvo statomi arklių geležinkeliai, o ne gariniai. Jie buvo skiriami kroviniams vežioti. Už nustatytą mokesnį kiekvienas galėjo naudotis geležinkeliu net savo arkliais ir savo pritaikintais tam reikalui vežimais. Dar 1824 m. Anglų parlamentas leido statyti 24 arklių traukos geležinkelius. Ruožte Stokonas — Darlingtonas, kur Stefenonas buvo vyriausias inžinieris, kada jis 1825 m. pakeitė arklių trauką į garinę, traukiniui bevažiuojant dažnai tekdavo atkabinti garvežinį ir prikinkyti arklius... Tik 1829 m., kai Stefenonas gerokai patobūlino garvežinio konstrukciją, jam pasisekė įrodyti garvežinio pirmenybę prieš kitas susisiekimo priemones.

Iš karto į geležinkelius visuomenė žiūrėjo neigiamai. Valstybės darbuotojai laikė geležinkelius, kaip antros eilės susisiekimo priemonę; laikė juos net žaislu, kuris nepritinka rimtam žmogui. Mokyti medikai skelbė, kad važiuojant gariniais geležinkeliais keleiviai susirgs smagenų liga, kad tokia pat liga susirgs ir gyventojai, pro kuriuos važiuos traukinys. Kad apsaugojus ramlus gyventojus, tie medikai patardavo kelio juostą aptverti medine tvora. Vienas anglų laikraštis („Quarterly Review“) rašė, kad nėra kvailesnio sumanymo, kaip padirbti garvežinį, kuris važiuotų du kartus greičiau, negu diližandi. Ypač palaukė tokius užsiuolimus perkasų savininkai, kurie iš perkasų daug pelnydavo ir kuriems geležinkeliai buvo dideli konkurentai. Tiek pat jie buvo pavojingi diližanų savininkams. Patarieji ėmė kliaudyti geležinkelius tiesti — įvykdavo kraujingi susiremimai, kuriuos tekdavo raminti ginklo pajėga.

Veikiai iškilo klausimas dėl geležinkelių statymo ir Europos kontinente. Žymus Prancūzijos valstybės darbuotojas Tjeras, pats matęs geležinkelį Anglijoje, netikėjo, kad Prancūzija įstengs į metus pratiesti nors 5 mylias geležinkelio tinklo. Ir Vokietijoje, statant pirmuosius geležinkelius, žemvaldžiai skundėsi, kad geležinkeliai pakirs arklių auginimą ir numuš kainas avižoms ir šienai. Kalbėta net, kad bedieviška esą važinėti garo pagalba, kada Dievas sutvėrė tam reikalui arklius ir kitokius gyvulius; dėl to geležinkelių išradėjas esąs velnias.

Belgijoje, svarstant parlamente klausimą dėl geležinkelių statymo, jų priešininkai prikaišiojo, kad geležinkelių naudingumas nėra visai įrodyta, kad traukiniai praūš pro miestus ir kaimus, nesuteikdami jiems jokios naudos, vien darys nuostolių diližanų ir laivų savininkams. Kadangi geležinkelių statymui reikalinga

¹⁾ 1 tona = virš 61 pūdo.

labai daug geležies, tai iššibaigiančios visos kasyklos. Geležinkeliai tiesti tiek pat beprotystė, kaip statyti piramidą. Dar pridurdavo, kad geležinkeliu vežamas pienas pavirs į smetoną, o kiaušinius išvirs.

Oyvenimas visus nepamatuotus ir juokingus spėlojimus išskleidė, kaip dūmus. Geležinkelių tinklas greitai augo, teikdamas visuomenei ir valstybei didžiausios naudos.

1825 m. į Anglų parlamentą buvo įneštas pirmas prašymas dėl geležinkelio statymo, o kitais metais (1826 m.) jau jis buvo padarytas 14-ai metų pralikus geležinkeliai atsiranda ir kontinente. Visų pirma Belgijoje, toliau — Prancūzijoje, Vokietijoje. Iš karto

geležinkelių linkas jungia tik didesnius miestus, toliau tiesiami į valstybės pasienį, kad užmezgus susinešimas su svetimomis valstybėmis. Pagal tai tinklas vis labiau šakojasi, plėsdamas prekybos santykius tarp valstybių ir didindamas valstybių karo galybę.

Lietuvą geležinkeliai pasiekė vėliau, negu Vakarų Europos valstybes. Seniausioji Lietuvos geležinkelių šaka buvo pratiesta tarp Kauno — Virbalio; čia traukiniai pradėjo vaikščioti 1861 m., o kitais metais šis geležinkelio ruožas ties Lentvariu buvo sujungtas su Petrapilio — Varšavos geležinkeliu. Kitos Lietuvos geležinkelio šakos buvo nutiestos daug vėliau.

V. J.

Iš mūsų tautosakos.

Padavimas apie Meistavičių.

Bevertindamas savo senesnius užrašus iš liaudies pasakojimų apie praeitį, suradau šį mano užrašytą padavimą, kuris rodo, kaip baudžiauninkai vaizdavosi žiaurėsnių ponų likimą po jų mirties.

Pajuosčių dvare (4 klm. į rytus nuo Panevėžio) ir dabar dar yra užsilikęs lovis, į kurį, ponui įsakius, guldydavę ir plakdavę rykštėmis nusikaltusį baudžiauninką. Įdomu, kad likimas susiklojo taip, jog tų pačių ponų Meistavičių ainis praeitais metais buvo želigovskinkų iškeltas į Vilniaus valdžios pirmininkus.

Padavime ponų pavardės užrašyta taip, kaip taria vietos liaudis.

V. Joniška.

Prievakarį mirė ponas Mastavičius, Pajuosčių dvaro savininkas. Vėliuonės žmona, pasišaukusį vieną baudžiauninką, įsakė jam per vieną naktį, žūt būt, nuvykti į Mintaują ir įduoti besimokinančiam ten jos sūnui laišką apie tėvo mirtį.

Ką, darys baudžiauninkas turėjo pildyti ponos įsakymą. Išvyko.

Perėjus per Nevėžio tiltą — Nevežis įteka pro pat Pajuosčių dvarą, baudžiauninką pavijo kinkytą trejeta juodų arklių karieta, kurioj tebuvo vienas vežėjas. Vežėjas paklausė baudžiauninko, kur beeinas. Šiam paaškinus reikalą, vežėjas liepė baudžiauninkui sėstis karieton ir prižadėjo pristatyti jį per naktį, Mintaujon.

Arkliai bėgo, kaip vėjas. Bevažiuojant paklausė baudžiauninko: — Ar žinai su kuo važiuoji? Ir vežėjas paaškino rodydamas į arklius. — Tai ponas Mastavičius, tai ponas Daujanskas, o tai ponas Alekšavičius (Du pastarieji ponai buvo jau ankščiau mirę)... Privažiavus Mintaują, vežėjas su arkliais dingo, kaip nebuvęs.

Baudžiauninkas surado ponaitį ir įteikė jam laišką. Ponaitis paklausė jo, kaip jis galėjęs taip greit atvykti į Mintaują. Baudžiauninkas nedrįso sakyti, kad jis atvažiavęs mirusiais ponais. Bet bijodamas kad jo nemuštų, papasakojo, kaip viskas atsitiko. Ponaitis davė baudžiauninkui 10 rublių, kad šis niekam nepasakotų apie savo kelionės būdą. Davė jam vežimą ir liepė grįžti namo.

(Papasakojo Kazys Knizikevičius, 70 metų amžiaus, dabar jau miręs kilęs iš k. Gailūnų, Pušaloto valsč., Biržų Pasvalio aps. Užrašyta 1912 m. liepos 7 d.)

Ž I N I O S

Lietuvoje.

— Ekon. Karių B-vės duonos pardavykla Kaune. Daukantos g-vėj 8 Nr. Ekonominė Karių B-vė atidarė duonos pardavyklą ir nuo spalio 28 d. pradėjo pardavinėti kariams ir civiliams sekanti kaina: ruginę juodą po 42 ct. rug. juodą plikytą — 52, pusbalta 59, rug. pikliavota 62, pyragą 80 ct. už kilo-

gramą. Bulkutes po 8, 15, 30 ct. viena. Pardavykla atidaryta nuo 9 iki 13 ir nuo 15 iki 19 val.

— Obostams likviduoti. Lapkričio 2 d. mūsų delegacija sastatė pirmininkas d-ras Saulys, nariai Br. Dailydė, Jazdauskas, Rimka ir Janulaitis, išvažiavo Berlynan tartis su vokiečiais, obosto pinigų likvidavimo klausimu.

— **Gaisras Kuršėnuose.** Spalio 25 d. čia ištiko gaisras. Sudegė A. Laukučio namai. Gaisras kilo iš vidaus. Savininkas įtaria artistą, kur tu namų viešbučio n-ry nakvojo ir kilus gaisrui neužmokėjęs pabėgo. Iš vidaus nepasisekė nieko išnešti. Nuostolių: namai apie 100.000 litų ir turtas apie 10.000 litų.

— **Žmogžudystė.** 27 spalio Simno apylinkėje rasta nužudytas ir apiplėštas Mūnsterio universiteto studentas Jurgis Krasnickas.

— **Putvinskiui pagerbti.** Š. m. spalio 26 d. metinis visuotinis Kauno Šaulių Būrio susirinkimas išklaušęs inž. Dr. Čiurlio pranešimą apie Dr. Vlodo Putvinskio apleidimą Sąjungos vadovybės, vienbalsiai išnešė šokią rezoliuciją:

Kauno Šaulių Būrio visuotinis susirinkimas buvusiam Sąjungos Viršininkui ir jos Kūrėjui Vlodu Putvinskiui, dėl savo silpnos sveikatos apsileidusiam Sąjungos vadovavimą, reiškia didžios pagarbos žodžius, renka jį būrio Valdybos Garbės Pirmininku ir turi viltį, kad sveikatai pagerėjus gerbiamas Vl. Putvinskis toliau tęs darbą Šaulių Sąjungos labui. Be to susirinkimas nutarė iškabinti būrio salėj jo paveikslą,

Susirinkimo Pirmininkas
Pr. Vailionis.
Sekretorius J. Kalėnas.

Lietuva ir užsieniai.

— **Suieškojimui savųjų Rusijoje.** Lietuvos atstovybė iš Maskvos praneša, kad suieškojimas piliečių, tarnavusių Rusų armijoje, dabar galimas tik skelbimų kelių rusų laikraščiuose. Kadangi paprastas skelbimas vieną kartą maž daug iš 30 žodžių dabar kainuoja apie 1½ dolerio, tad suinteresuotieji asmens ar įstaigos, kreipdamiesi į atstovybę viršminėtų piliečių suieškojimui, prie savo pareiškimo turi pridėti atitinkamas pinigų sumas skelbimui apmokėti. Kitais jų prašymai liks be pasekmių.

Užsieniuose.

— **Busiantis naujas Italų ministerių kabinetas.** Fašistų vadas Mussolini sutikęs sudaryti naują Italų kabinėtą. Manoma, kabinetas susidarys iš fašistų ir nacionalistų. Mussolini būsiąs užsienių ir vidaus reikalų ministru. Jo sudarytan kabinėtan įeisią dauguma fašistų, vienas tautininkas, keturi demokratai ir trys katalikai liaudininkai.

— **Atrastas auksas.** Atrastame garlaivyje „Laurentic“, paskendusiam karo laiku, išimta aukso gabalų 2 milijonų sv. sterlingų vertės.

— **Rusų raudonoji armija.** Tarybų valdžia nutarusi susipažinti su užsienio valstybių armijos stoviu, siųsti užsienin 30 raud. armijos karininkų baigusių aukštuosius karo mokslus gener. štabo akademijoje. Didesnė pusė karininkų siunčiama Vokietijon.

— **Sukilimas Galicijoje.** Rytų Galicijoje sukilimas virsta tikru ūkininkų karu. Sukilėliai sudegine daugiau 90 lenkų dvarų.

— **Nauji Latvių pinigai.** Nuo lapkričio 1 d. Latvijoje įvestas pinigų vienetas lats. Vienas lats lygu 50 dabartinių Latvijos rublių. Tą pačią dieną atidarytas Latvijos bankas. Nors apyvartojimų dar nesama, bet mokesniai ir biržos kursai skaičiuojami lalais. Kol atspauzdins tikruosius, leis apyvartoti lalkinus.

— **Turkija.** Angoros Tautos Taryba reikalaujanti, kad Turkijos Sultonas atsistatydintų ir dėl to būsią paskelbta Turkų respublika. Sultono vietą Angoros Taryba iki šiol jokio įpėdinio nepaskyrusi, be yra žinoma, kad Turka, nesiremdami kartos tradicijomis, žada rinkti visai naują valdytoją. Anglų laikraščiai stebisi Turkų noru panaikinti Sultoną, kadangi neseniai buvo pareiškę, kad jis esąs vyriausioji Mahometonų tikybės galva.

— **Angoros ir Konstantinopolio vyriausybų santykiai.** Santykiai tarp šių dviejų vyriausybių iki šiol nepaaiškėję, bet manoma, kad Konstantinopolio vyriausybė atsisakysianti. Angoros Tautos Taryba karštai užsipuola Konstantinopolio vyriausybę ir sultoną.

— **Nusprendė ištremti iš Anatolijos krikščionis.** Angoros Tautos taryba pranešė Amerikos Artimųjų Rytų šelpimo komisijai nusprendimą, ištremti iš Asatolijos visus ten gimusius krikščionis, kurių manoma ten dar esant apie pusę milijono.

— **Teis buvusį Graikų karalių Del Orakų pralaimėjimo Mažosios Azijoje, buvusis Graikų karalius Konstantinas būsiąs specialio karo teismo teisiamas.**

— **Naujas Romos parlamentas.** Naujas Romos parlamentas susirinks lapkričio 16 d. Mussolini pareiškęs, kad Romoj padėtis esanti beveik normali, 48.000 fašistų apleidžia Romą. Naujas parlamentas įvesiąs krašte drausmę ir tvarką.

— **Mussolino kabinetas prisiekė karaliui ištikimumą.** Mussolino kabinetas prisiekęs Italų karaliui ištikimumą. Kai kuriose vietose pradėjo demobilizuoti fašistų kariuomenę.

— **Suomijoje.** Suomų vyriausybė nutarusi imti tros krioklio jėgą sunaudoti Suomijos gelžkeliams.

Ivairenybės.

Kiek Londone gyventojų. Paskutiniais duomenimis Londone esama 7.480.201 gyventojų kurių 4.484.523 gyvena priemiesčiuose.

— **Naujas išradimas.** Prancūzų mokslininkas Edvardas Belin padaręs aparatą, kurio pagalba būsią galima slapta perduoti radiotelegramas.

— **Naujas atradimas.** Iš Kopenhagos praneša, kad Knut Basmussen laike savo ekspedicijos į polių prisiartinęs prie iki šiol neištirtų žemės plotų, kuriuose užtikęs naujos kilmės eskimų. Keleivis mano, kad tie eskimai esą primitingiausieji žmonės pasaulyje.

Sporto kronika.

Klaipėda (M. T. V.) — Karaliaučius (V. f. B.)

Spalių 29 dieną įvyko Tilžėje įdomios futbolo rungtynės tarp Klaipėdos M. T. V. ir Karaliaučiaus V. f. B. Klaipėdos klubas yra šių metų Klaipėdos krašto, Tilžės ir Rytų Prūsijos nugalėtojas. Gi Karaliaučiaus V. f. B. klubas — Karaliaučiaus miesto ir apylinkės nugalėtojas. Tarp šių dviejų nugalėtojų kas met įvyksta rungtynės įgijimui Visos Rytų Prūsijos nugalėtojo titulo. Pernai tokiu nugalėtoju buvo Karaliaučiaus V. f. B., antroje vietoje buvo Tilžės „Lithuania“. Gi š. m. rungtynėse Tilžės „Lithuania“ — Klaipėdos M. T. V. laimėjo Klaipėda.

Tarp aukščiau išvardytų klubų Klaipėda — Karaliaučius įvyko rungtynės, kurių vaisiai 2: 2. Pirmame havtame 1: 1.

Taip palikti neišrišto pirmenybių klausimo negalima, todėl skiriamos dar vienos galutinės futbolo rungtynės.

Rungtynės praėjo labai įdomiai. Reikia pastebėti, kad Klaipėdos futbolininkai skaitosi vieni iš geriausių Rytų Prūsijoje. Kaip susižaidime, išsilavinime, taip ir žaidimo technika jų yra nauja. Lauksime galutinių vaisių. Klaipėdos M. T. V. vasarą žaidė su Šaulių Sąjunga ir laimėjo 20: 0.

Latvija.

Ryga — Vilnius.

Spalių 29 dieną Rygoje L. S. B. aikštėje įvyko pirmą kartą futbolorungtynės tarp Rygos 1922 m. futbolo nugalėtojų „Kaizerwald“ (vokiečių klubas) ir Vilniaus miesto ir apygardos nugalėtojų Lenkijos futbolo pirmenybėms 1922 metų „Strzelec“.

Dabar Vilniaus sporto organizacijos įeina į Lenkijos sporto Lygas ir dalyvauja pirmą kartą kaip Lenkijos dalys Lenkijos pirmenybėse futbolo, lengvosios atletikos ir t. t. Neseniai Vilniaus futbolo nugalėtojas „Strzelec“ žaidė su Lodziaus apygardos nugalėtoju ir su Varšuvos „Polonia“ kur abu kartu pralaimėjo 7:0.

Nesenai buvo nuvikiusi Rygos „Kaizerwaldo“ komanda į Taliną ir pralaimėjo „Sportui“ 8:0.

Oi sekmadienį spalių 29 d. Rygos ir Vilniaus nugalėtojai rungsi Rygoje.

Kaip pasirodo, kad „Strzelec“ yra gerai išlavinta komanda ir prisilaukia naujosios vokiečių žaidimo sistemos. Pirmo havtamo vaisiai 2:1 rygiečių naudai, antras 2:1 Vilniečių naudai. Rungtynės vyko sunkiose sąlygose: aikštė pilna sniego. Rungtynės pasibaigė 3:3. Iš vilniečių gerai žaidė „Trijukė“. Aplamai Vilniečių vofrvardai žaidė gyviai ir sugebėdami tankiai daryti staigius persiplėšimus į rygiečių vartus.

Aukštumoje komandos „Strzelec“ stovi forvardai ir golkiperis.

Latvių diskas.

Geriausias Latvių disko metėjas Sukatniekas (Vientpilis) numetė diską 44,05 metr. ir tuo būdu pastatė naują Latvijos rekordą.

Sie disko metymo vaisiai skiria Latviją į 4 vietą pasauly.

VIII Olimpiada.

1924 metais Paryžiuje vyksta VIII tarptautinė olimpiada, į kurią prancūzų atstovas Latvijoje kvietė ir latvius prisidėti.

Tarptautinės Futbolo rungtynės.

Anglija — Irlandija 2:0

Rumunija — Lenkija 1:1

Lenkija — Jugoslavija 3:1

Iš Lietuvos Fizinio Lavinimos Sąjungos.

Centro Valdybos Pirmininkas S. Garbačiauskas ir Valdybos narys Kubiliūnaitė — Garbačiauskienė atsišatydino.

Vytauto Kalne ruošiamas ledo kalnas rogėmis leistis ir Nemuno uoste — čiužykla.

Sekmadienį, lapkričio mėn. 12 d. 3 val. Vytauto Kalne šaukiamas L. F. L. S. visuotinis narių susirinkimas Klube prie Centro Valdybos.

Estija.

Spalių 29 dieną Taline įvyko finalo futbolo rungtynės Estijos futbolo nugalėtojo titulo įgijimui 1922 m. Rungtynės įvyko tarp Talino klubų „Kalev“ ir „Sport“.

Pirmo havtamo stovis buvo 2:0 labui „Kalev“. Antrame havtame 24 min. buvo 2:1, šis golas buvo įvartytas per „penalty“ 11 mt. smūgį 4 minutes prieš pabaigą „Sport“ kapitonas Pall numuša nuo kojų „Kaler“ golkiperį Lass, ir kamuolis įsiriti į golą ir stovis 2:2 Po tokio sutrenkimo golkiperis išnešamas iš aikštės ir nedalyvauja žaidime.

Golkiperis buvo pamainytas iš žaidėjų.

Laikė 3 1/2 min. „Sport“ įvaro vieną golą „Kalevui“ ir vieną patys kaleviečiai įsivarė. Rungtynės pasibaigė 4:2 „Sporto“ naudai ir tuo būdu „Sport“ — Estijos futbolo nugalėtojas 1922 m.

Estų armijos lengvosios atletikos pirmenybės.

Nesenai įvyko Estų armijos lengvosios atletikos pirmenybės 1922 m. Kaip rodo pasiekti vaisiai, sako kad estų karių sportas eina dideliais žingsniais pirmyn, o ypač lengvosios atletikos srityje. Pirmenybių rungtynėse dalyvių buvo virš 300. Yra pasiekta gerų vaisių 100, 200 ir 400 mt. bėgime k. t. 100 mt. į 11,9 sek., 400 mt. — į 55,2 sek. Šokime su kartimi 3,0 metr. ir t. t.

Rungtynių vaisiai.

100 mt.	11,9 sek.
200 „	24,5 „
400 „	55,2 „
1500 „	4:24,2 „
5000 „	17:24,8 sek.

Estafet bėgimas 4x200 mt. — 1:24,2 Sekim toli įsib.

Šokim. į tol. įsib.	5,95 mt.
„ iš viet.	2,82 „
„ į aukštį	1,65 „
„ su kartimi	3,10 „
Trišokis įsibėg.	12,20 „
Skritul. stum.	11,08 „
Disko mét	33,55 „
Leties métim.	48,44 „
Granatos métim.	71,37 „

Kareivio Eimučio paminklo fondas.

Ankščiau paskelbta 44.798 auks. 80 sk.

9 pėst. pulkas: 9 kuopa. Eil. Sakavičius 150 auk. virš. Juozovaitis 100 auks.; gr. Dambrauskas 200 auks. v. p. Skvernevičius 30 auks.; po 20 auks. v. p. Kutka, j. p. Rimarčikas. Žavestauskas, eil. Beliukas, Jankauskas; po 10 auks. eil. Golcinas, Žukauskas, Sadauskas, v. p. Garunkštis, gr. Veismonas, j. p. Čiukaitis, Vaitkūnas, eil. Jovaišas, Martinonis, Pilka, Čepulis, Zabuolis, Stravinskis, Girdus, Malakauskas, Šriubiškis, Budris; po 6 auks. eil. Gizburgas, Strašiūnas; po 5 auks. eil. Turkevičius, Gelumbickas, Ribokas, Zentalis, Nenartavičius, Pampuška, Kergis, Baltrūnas, Čereškevičius, Sadauskas, Lengerdas, j. p. Baranauskas; po 2 auks. j. p. Butkus, eil. Pučkoria, Kašauskas, Lenkimeras, Bubetas, Bumbliauskas; po 4 auks. eil. Aleksandravičius, Narušis; gr. Zinka 9 auks. eil. Šepariukas 8 auks.; eil. Korsokas 3 auks. 50 sk.; eil. Matiukas 1 auks.

Viso 869 auks. 50 sk.

2 kulk. kuopa. Po 50 auks. v. p. Dambrauskas, Ivanauskas, j. p. Remeika; po 30 auks. j. p. Račas, gr. Kelpša; po 25 auks. j. p. Smelingis, Kasinskas; po 20 a. eil. Lisauskas, Černiauskas, Riauka, Žengra, Klementjevas, Akačiūnas, Murzimas, Martinaitis, Rimeris, Eirošius, Zalinkevičius, Miškūnas, Zaborakas, Matinkas, Remeika, Bačkis, Goris, Draučikas, Dėglis, Varžinskas, Bučinskas, Petkevičius, Karoblis, Galkondas, Vabalevičius, Bratienas, Ramanauskas, Januševičius, Jakaitis, Niemanis, Rukšenas, Mulevičius, Lubickas, Antanaitis, Kirvela, Misevičius, Birbila, Kašinskas, Krikštolaitis, Vatkus, Navalinskas, Modestavičius, Seilius, Nakanas, Kulikauskas, Zakas, Mikelėnas; eil. Mačiūnas 15 auks.; po 10 auks. gr. Arlauskas, eil. Pukevičius, Lukšta, Venckus, Grybas, Vilčiauskas, gr. Grumblis, Vaičaitis, eil. Bičkus, Jankevičius, Barzdžius, Trejonis, Sabaliauskas, Kletis, Juodakevičius, Jankus, Levickas, Grybe, Pakas, Jurkevičius, Dirvelis, Mauručaitis, Petruškevičius, Danila.

Viso 1455 auks.

8 kuopa; gautą pelną nuo surengto šokių vakarelio 600 auks.

Iš viso 47.723 auks. 30 sk.

Redakcijai atsiųsta paminėti knygos.

Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerijos Švietimo Skyriaus leidinys: „Vadovėlis Ūkininkams“. Su 67 piešiniais ir daugybe lentelių. Vertė iš Liusto agron. Br. Miknevičius. Klaipėda 1922 m. „Lituanios“ spaustuovė.

Turinys: Žemės tręšimas; apie sėjomainas; žemės įdirbimas; apie sėklą ir javų sėjimą; apie augalų prižiūrėjimą laukuose; apie pašarinius šakniavaisius: runkelius, ropes ir morkas; apie pievų pagerinimą

ir pelkių nusausinimą; apie galvijų šėrimą ir prižiūrėjimą; apie kiaules ir kitus gyvulius. Kaina nepažymėta.

Redakcijos atsakymai.

Virš. M. Menslerui. Negali.

Mikui Merkui. Jei etatai leidžia, yra priimami. Reikia kreiptis į tos dalies ar įstaigos viršininką (vadą), kuriam nori pastoti.

D. Samsonui. Kreiptis Miškų Urėdijon toje apskrityje, kurioje nori gauti tarnybą. Tenai sužinosi ir sąlygas.

Kariui J. Vasiliauskui. Ir eiliniai, jeigu tik eina raštininko pareigas, yra sulaukomi.

Rašt. Baronui. Atsakyme „Karys“ Nr. 42 buvo nurodyta, kad sužinoti galima per Užsienių Reik. Min. tad jos pranešimas ir bus dokumentalis įrodymas.

J. Čepaičiui. 1. Žiūrėk atsakymą kar. J. Vasiliauskui. 2. Ir eiliniai jei tik sulaukyti, gauna priedą 50% pagrandinės algos.

J. Gražul. Raštininko vakansijų yra daug ir įvairiose įstaigose, tad kokioj nori gauti vietą, toa ir kreipkis. „Karys“ nebūdamas tarpininkavimo biuru, liuosų vakansijų nežino.

J. P. A. Veteikiui. Žiūrėk atsakymą V. Steponaičiui, 2 p.

V. Steponaičiui. 1) Jei Tamata tarnausi savanoriu, vargu brolis bus paliuosuotas. 2) 5 mėnesiams atostogų paliuosuojami tik sulig ministerio nuotikros, jei yra reikalo ir galimybės. Reikia kreiptis pareiškimu komandos keliu.

A. Ursui. 1) Reikės tarnauti 3 metus. 2) Be dalies vad. lėbdymo žemės negalėsi gauti.

Rašt. Balčiukui. 50% algos priedą turi teisę gauti. Žiūr. 1920 m. Liet. Kar. Įsak. Nr. 256/a. § 1 punkta 4.

Dom. Sikorskiui. Vyrai paliuosuoti atsargon, užsienin leidžiami neilgiau 3 mėnesiams; Amerikon važiuoti negalėsi.

Balandėliui. Jeigu atostogoms jus paliuosavo iš dalies, tie 5 mėnesiai skaitysis tarnybon.

A. Džemedžioniui. Savanoriu ištarnautas laikas užsiskaito tikron tarnybon. Žiūr. 1921 m. Kar. Įsak. Nr. 15 § 3 ir Nr. 238 § 5.

V. Rudavičiui. Paliuosavimo tvarka nustatyta Kar. Įsak. Nr. 239 iš š. m.

G. Grazauskui. 1. Geriau nepersikelkite specialėn dalin, kad paskui nebūtų kliūčių pasiliuosuoti. 2. Bus parėdymas 3. ir 4. gauna.

B. A. čiu. Kreipkitės savo apskrities naujokų priėmimo komisijon.

V. Belkevičiui. Reikės tarnauti 3 metus.

Kybartų Totoraičiui. Reikės atitarnauti visą paskirtą laiką.

Stelmokul. Jei būtum nepabėgęs galėtum pasiliuosuoti, bet dabar turbut dirma teks aausmę atilkt, pasikiau, tik kalbet apie pasiliuosavimą.

M. Juozapavičiui. Išarnavus pasižadėtą laiką gūhi pasiliuosuoti tas, kurio matai nėra šaukiami.

J. Strigunui. Jei pastojai savanoriu 1992 m. 15-1 — paskirto laiko nebust atitarnavęs.

J. Radaskal. „Kario“ rodyklių nėra. 2. Gnlma. Duok Apygėrdos Teisman. 3. Kariam mitinguose dalyvauti draudžiama.

Jau išėjo iš spaudos

„MŪSŲ ŽINYNAS“

karo mokslo ir istorijos žurnalas.

III tomas. 8 nr.

Turinys:

Generolas Radus-Zenkavičius. Kautynių skyrius ir jo vartojimas kautynėse.

K. Bolechis. Technikos kariuomenė.

Pulk. leit. Žukas. Kariuomenės auklėjimo bruožai.

Majoras Škirpa. Ginkluotos Sveicary pajėgos organizacija.

Karo vald. K. Dineika. Idealė kūno kultūra lietuvių tautai. Del vokiečių, bolševikų bermontininkų ir lenkų okupacijų eigos Lietuvoje.

Vyr. leit. Novakas. Sibiro lietuvių batalionas Vytauto Didžiojo vardo.

A. B. Klaipėdiškis. Mažosios Lietuvos politikos veidrodis.

Kritika ir bibliografija:

Lietuvių knygos,

Vokiečių knygos,

Rusų knygos,

Ukrainiečių knygos,

Karo mokslo skyriaus biblioteka,

Atsiųstos paminėti knygos.

K A R I A I !

Prašykite savo Amerikos giminių ir pažįstamų, kad išrašytų jums vienintėlį Amerikos lietuvių iliustruotą žurnalą

„V Y T I“.

„VYTI“ leidžia Amerikos Lietuvių Katalikų Jaunimo Sąjunga — Lietuvos Vyčiai.

„VYTYJE“ kaip veidrodyje, atspindi Amerikos lietuvių jaunimo gyvenimas ir darbai.

„VYTYJE“ telpa įžymiausių rašytojų, gyvenančių Lietuvoje ir Amerikoje, raštai.

„VYTIS“, eina du kartu mėnesyje. Prenumerata metams į Lietuvą tikrai 4 doleriai.

Pažiūrėti vieną numerį siunčiame dovanai.

„V Y T I S“

4736 So. Wood St., Chicago. Ill.
U. S. of America.

Mūsų pinigai — litai garantuoti auksu ir doleriais, delto jie pastovūs ir brangūs. Litų kursas niekumet nenukris ir mūsų šalies ekonominė padėtis eis geryn, jei mes būsim taupūs, bet be reikalo pinigų nevalkosime kišenėse.

Lietuvos Koperatyvų Bankas tiksliausiai sunaudoja pinigus šalies ūki ir kultūros reikalams, delto patartumėme atliekamus litus laikyti tik

LIETUVOS KOPERATYVŲ BANKE.

Kaunas Laisvės Alėja 43.

ir skyriuose: Šiauliai (D. g-vė 24) Vilkaviškis (Mariampolės g-vė 24) Panevėžys (Turgavietė), Vieksniuose ir kit.

Už indėlius Bankas moka: kiekvienam pareikalavimui (bėg. s-ta) 3 % pusei metų 5 %

nuo pusės metų iki metų 6 1/4 %

nuo metų iki 2 metų 7 1/2 %

virš. 2 metų 8 1/2 %

Bankas visumet keičia markes į litus ir litus į markes ir atlieka visas kitas bankines operacijas kaip tai: pinigų perlaidas, akredityvus, inkaso ir t. t.

Lietuvos Ūkio Banko Patarimas.

Geriausiai yra išsimainius auksinus į litus pasiimti su savim tiksliai tiek, kiek būtina reikiama. Kitus palikti banke. Iš to bus šiočia nauda.

1) Dabar mūsų pinigai yra laikini. Neužilgo išeis tikrieji. Kas bus pasidėjęs banke, tam nereikės eiti vėl į banką mainyti laikinius į tikruosius, bet patsai bankas atmainys. Pasidėjęs dabar savo pinigus banke bus galima gauti atgal jau tikraisiais litais, tokia suma, kokia dabar pasidedama.

2) Pasidėjęs į banką nepamesi pinigų ir niekas jų nepavogs.

3) Eis nuošimčiai.

4) Pigiaus išsimainysi.

Kad paraginus ūkininkus prie taupumo, Lietuvos Ūkio Bankas maino piglaus tiems, kurie pasideda pinigus banke.

Lietuvos Ūkio Bankas už pasidėtuosius pinigus moka:

pasidedant pareikalavimui	3 litus nuo šimto
pasidedant pusei metų	5 litus nuo šimto
pasidedant metams	6 litus nuo šimto
pasidedant dvejimėms metams	7 litus nuo šimto.

Visi pasidėtieji Ūkio banke pinigai pilnai apsaugoti, nes Ūkio Banko kapitalas ir nekilnojamas turtas, žemė, namai, sandėliai, fabrikai ir kiti turtai yra verti nemažiau kaip 15 milijonų litų.

LIETUVOS ŪKIO BANKAS.

Ekonominė Karių Bendrovė

su skyriais

maloniai tarnauja gerbiamiems kariams ir pulkų krautuvėms.

1. Centrinė Karių Krautuvė,
Laisvės al. 29 Nr.

2. Duonos pardavykla,
Daukanto g. 8 Nr.

3. Rūbų siuvykla,
Laisvės al. 23 Nr.

4. Avalinės siuvykla,
Laisvės al. 23 Nr.

5. Kirpykla-Skutykla,
Laisvės al. 19 Nr.

6. Fotografija
Laisvės al. 48 Nr.

Manufaktūros, galanterijos, kosmetikos odų, rašomųjų dalykų prekės ir įvairiausi maisto produktai.

Geriausios rūšies juoda ir balta duona.

Sąžiningai atliekamas darbas, patogiomis kainomis.

mis.

Lietuvos gynėjau - kareivi!

Jei nori žinoti kaip gyvena tavo broliai - seserys tautiečiai, atsiskyrę nuo tavo dabar ginamos jų gimtosios šalies Lietuvos, tai prašyk savo giminių arba pažįstamų, kad tau užsakytų savaitinį laikraštį

„Išeivių Draugą“

kurį leidžia

Britanijos lietuvių kat. darbininkų sąjunga

ir iš kurio tu sužinosi kaip gyvena tavo tautiečiai Škotijoje ir visoje Didžiojoje Britanijoje (Anglijoje).

Draugiškas sveikinimas Lietuvos kareiviams nuo

„Išeivių Draugo“,
281 Eglinton str.,
Glasgow, S. S.,
Scotland.

Leidžia Kr. A. M. Karo Mokslo Skyrius.

Lietuvos Valstybės spaustuvė, Kaunas, Totorių gatvė Nr. 14.